

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ

Кафедра психології

СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВППБ 2.11.2. ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ
денної та заочної форм навчання

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ПСИХОЛОГІЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 053 «ПСИХОЛОГІЯ»

Курс	III	
Семестр	5-й	
Вид контролю	залік	
Кількість годин / кредитів	90 год. / 3 кредити	
з них:	д. ф. н.	з. ф. н.
<i>лекції</i>	30 год.	4 год.
<i>практичні</i>	–	–
<i>семінарські</i>	24 год.	4 год.
<i>індивідуальні завдання</i>	24 год.	36 год.
<i>самостійна робота</i>	12 год.	46 год.
Викладач	Пріб Гліб Анатолійович д.мед.н., професор	
Email:	Glebk60@gmail.com	
Консультації	ВТ – 14 ⁰⁰ –16 ⁰⁰	

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є навчальної дисципліни є теорія, принципи психології девіантної поведінки, значення взаємозв'язку теоретичних і практичних знань при девіантної поведінці.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна «Психологія девіантної поведінки» відповідно до структурно-логічної схеми дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки бакалавра, викладається після вивчення дисциплін «Загальна психологія», «Експериментальна психологія», «Психодіагностика» та передує вивченню таких дисциплін, як: «Методика та організація наукових досліджень», «Теоретико-методологічні проблеми психології».

Сформована система знань є необхідною для засвоєння змісту «Соціальна психологія», «Клінічної психології», «Педагогічної психології», «Психодіагностики», «Диференціальної психології», «Психології праці», «Інженерної психології» та ін.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів умінь та практичних навичок при вирішенні складних завдань практичної психології; сприяння професійній підготовці майбутніх фахівців відповідно до сучасних вимог суспільства та позитивних змін, які відбуваються в ньому на даному етапі розвитку країни.

Основні завдання вивчення дисципліни полягають в теоретичній та практичній підготовці студентів з питань:

- оволодіння системою знань, вмінь та навичок навчального курсу «Психологія девіантної поведінки»;
- вивчення основних питань основ девіантної поведінки, а саме психологічного аспекту;
- набуття студентами навичок розуміння механізмів формування та основних закономірностей девіантної поведінки з метою використання їх у практиці своєї майбутньої діяльності.

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення дисципліни студент повинен набути такі компетентності:

Загальні компетентності

Інструментальні компетентності:

- здатність аналітично мислити, бути проникливим та об'єктивним, прагнути до наукових пошуків оптимальних рішень і творчої взаємодії із зацікавленими суб'єктами, групами, організаціями;
- здатність ефективно впливати на індивіда, соціальну групу;
- здатність знаходити своє місце в системі сучасних ринкових відносин, визначення такої сфери професійної діяльності, в якій найповніше можна використати професійний та творчий потенціал на користь як суспільним, так і власним інтересам;
- здатність до застосування нових технологій та інновацій в усіх сферах професійної діяльності;
- здатність до забезпечення ефективності психодіагностики, корекції та реабілітації окремих осіб, соціальних груп;
- навички до саморозвитку;
- розширення свого кругозору, підвищення професійної майстерності на основі самоосвіти.

Міжособистісні компетентності:

- здатність здійснювати комунікаційну діяльність;
- здатність до критики та самокритики;
- позитивне ставлення до несхожості та інших культур;
- здатність працювати у міжнародному середовищі;
- взаємодія (робота в команді).

Системні компетентності:

- здатність працювати самостійно і автономно;
- здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, займати активну громадянську позицію;
- здатність займати активну життєву позицію та розвивати лідерські якості;
- здатність виконувати професійну діяльність у відповідності до стандартів якості;
- здатність до формування культури мислення, її сприйняття;
- здатність до навчання;
- здатність формувати нові ідеї (креативність);
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- уміння реалізовувати проект;
- здатність нести соціальну відповідальність за діяльність організації.

Фахові компетентності

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати:

- цілі та принципи проведення превентивної роботи;
- теорію та моделі психологічної роботи в галузі превентивної психології;
- технологію, форми і методи превентивної роботи;
- соціально-психологічні особливості та потреби груп превентивного впливу;
- етико-професійні якості, функції та роль практичного психолога в превентивній роботі;
- основні моделі і технології превентивної роботи в інших країнах;
- способи запобігання та зменшення негативних впливів на неповнолітнього;

вміти:

- використовувати знання, форми, методи, умови для проведення превентивної роботи;
- робити науковий аналіз негативних явищ і моніторингом превентивної роботи;
- інтегрувати теоретичні знання з питань превенції у практичну діяльність;
- передавати превентивні знання, надавати консультативну допомогу;
- аналізувати власні вміння та навички, рівень знань, особистісні риси;
- критично аналізувати і оцінювати діючу превентивну практику;
- ставити завдання та визначати технологію превентивної роботи;
- планувати та розробляти програми і заходи превенції негативних явищ серед неповнолітніх
- отримувати необхідну для превентивної роботи інформацію з різних джерел;
- дотримуватись етико-професійних принципів в роботі.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Підготовка студентів з курсу «Психологія девіантної поведінки» потребує використання активних форм навчання, які наближують навчальний процес до реальних професійних ситуацій.

Для активізації процесу навчання студентів у ході вивчення дисципліни застосовуються такі навчальні технології та засоби:

✓ **на лекціях** чітко та зрозуміло структурується матеріал; зосереджується увага студентів на проблемних питаннях; наводяться конкретні приклади практичного застосування отриманих знань; звертаються до зарубіжного досвіду вирішення окремих проблем; заохочуються студенти до критичного сприймання нового матеріалу замість пасивного конспектування; використовуються наочні матеріали, схеми, таблиці, моделі, графіки; використовуються технічні засоби навчання: мультимедійний проектор, слайди тощо;

✓ **на семінарських заняттях** обговорюються основні проблеми теми; проводяться дискусії, спрямовані на поглиблення, розширення, деталізацію і закріплення теоретичного матеріалу, які сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, формуванню самостійності суджень, умінню відстоювати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів та сприяють оволодінню фундаментальними знаннями, допомагають розвивати логічне мислення, формувати переконання, оволодіти культурою толерантності.

✓ **самостійну роботу студента** викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача; зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Обов'язковими елементами активізації навчальної роботи студентів є чіткий контроль відвідування студентами занять, заохочення навчальної активності, справедлива диференціація оцінок.

Структура навчальної дисципліни
для студентів денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	денна форма навчання					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
	90	30	24	–	12	24
МОДУЛЬ I						
Змістовий модуль 1. Загальні особливості психології девіантної поведінки						
<i>Тема 1.</i> Девіантна поведінка як предмет наукового пізнання.	13	5	6	–	2	–
<i>Тема 2.</i> Співвідношення понять «нормальна поведінка» та «девіантна поведінка».	13	5	6	–	2	–
<i>Тема 3.</i> Проблема девіантної поведінки в психології	7	5	–	–	2	–
Разом за змістовим модулем 1	33	15	12	–	6	–
Змістовий модуль 2. Психологічні закономірності різновидів девіантної поведінки та шляхи їх психокорекції						
<i>Тема 4.</i> Види і форми девіантної поведінки.	16	7	6	–	3	–
<i>Тема 5.</i> Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки.	17	8	6	–	3	–
Разом за змістовим модулем 2	33	15	12	–	6	–
<i>Усього годин за модулем I</i>	<i>66</i>	<i>30</i>	<i>24</i>	<i>–</i>	<i>12</i>	<i>–</i>
МОДУЛЬ II						
<i>ІНДЗ</i>	<i>24</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>24</i>
Усього годин:	90	30	24	–	12	24
Підсумковий контроль – залік						

***Структура навчальної дисципліни
для студентів заочної форми навчання***

Назва змістових модулів, тем	Кількість годин					
	<i>заочна форма навчання</i>					
	Усього	в тому числі				
		Лекції	Семі- нарські	Прак- тичні	СРС	Індивід. робота
	90	4	4	–	46	36
МОДУЛЬ I						
Змістовий модуль 1. Загальні особливості психології девіантної поведінки						
<i>Тема 1.</i> Девіантна поведінка як предмет наукового пізнання.	9	1	1	–	7	–
<i>Тема 2.</i> Співвідношення понять «нормальна поведінка» та «девіантна поведінка».	9	0,5	0,5	–	8	–
<i>Тема 3.</i> Проблема девіантної поведінки в психології	9	0,5	0,5	–	8	–
Разом за змістовим модулем 1	27	2	2	–	23	–
Змістовий модуль 2. Психологічні закономірності різновидів девіантної поведінки та шляхи їх психокорекції						
<i>Тема 4.</i> Види і форми девіантної поведінки.	13	1	1	–	11	–
<i>Тема 5.</i> Психологічна профілактика та корекція девіантної поведінки.	14	1	1	–	12	–
Разом за змістовим модулем 2	27	2	2	–	23	–
Усього годин за модулем I	54	4	4	–	46	–
МОДУЛЬ II						
ІНДЗ	36	–	–	–	–	36
Усього годин:	90	4	4	–	46	36
Підсумковий контроль – залік						

Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування; опорних сигналів; опорних конспектів);
- практичні методи (вправи; практичні завдання; спостереження).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Контроль і оцінювання знань, вмінь та навичок студентів здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу і складається з двох етапів: поточного та підсумкового.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на семінарських заняттях і проводиться у терміни, які визначаються календарним планом.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння теоретичного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність, активність, своєчасність та результативність роботи над вивченням програмного матеріалу дисципліни, у т.ч. виконання домашніх завдань та розв'язання задач;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуального завдання.

Об'єктом підсумкового контролю знань студентів у формі *іспиту* є виконання усних та письмових завдань.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Підсумкова оцінка курсу навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі. Остаточна оцінка рівня знань студентів **денної** форми навчання складається з рейтингу навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 75 балів, і рейтингу з атестації – 25 балів. Для студентів **заочної** форми навчання відповідно – з рейтингу навчальної роботи – 50 балів, і рейтингу з атестації – 50 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти
денної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота					Підсумковий тест (залік)	Сума
Модуль I					Модульна контрольна робота	ІНДЗ
Змістовий модуль 1						
T1	T2	T3	T4	T5		
5	5	5	5	5		
25						
75					25	100

Розподіл балів, які отримують студенти
заочної форми навчання

Поточне тестування, самостійна та контрольна робота					Підсумковий тест (залік)	Сума
Модуль I					50	100
Лекції та семінарські заняття						
Змістовий модуль 1						
T1	T2	T3	T4	T5		
50						

Шкала оцінювання: національна та ECTS

- 90-100 балів – **відмінно** (A, відмінно);
- 82-89 балів – **добре** (B, дуже добре);
- 75-81 балів – **добре** (C, добре);
- 68-74 балів – **задовільно** (D, задовільно);
- 61-67 балів – **задовільно** (E, достатньо);
- 35-60 балів – **незадовільно** (FX, з можливістю повторного складання);
- 1-34 балів – **незадовільно** (F, з обов'язковим повторним курсом).

Критерії оцінювання

Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в робочій навчальній програмі дисципліни. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті.

Критерії оцінювання:

«ВІДМІННО» (А, 90-100 балів) – студент дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% питань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«ДОБРЕ» (В, 82-89 балів, дуже добре; С, 75-81 балів, добре) – студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді не менш ніж на 75% питань, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«ЗАДОВІЛЬНО» (D, 68-74 балів, задовільно; E, 61-67 балів, достатньо) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 61% питань, або на всі питання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача; при цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«НЕЗАДОВІЛЬНО» (FX, 35-60 балів, незадовільно з можливістю повторного складання; F, 1-34 бали з обов'язковим повторним курсом) – студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі питання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань, загалом має поверхневе уявлення про основний навчальний матеріал, не може ним оперувати.

5. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Політика курсу полягає в послідовному та цілеспрямованому здійсненні навчального процесу на засадах прозорості, доступності, наукової обґрунтованості, методичної доцільності та відповідальності учасників освітнього процесу.

1. Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники закладу вищої освіти зобов'язані:

- 1) забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання;
- 2) дотримуватись норм педагогічної етики, моралі, поважати людську гідність майбутніх спеціалістів;
- 3) залучати здобувачів освіти до наукової діяльності;
- 4) дотримуватися в освітньому процесі академічної доброчесності та забезпечувати її дотримання здобувачами вищої освіти;
- 5) розвивати в осіб, які навчаються в Інституті, самостійність, ініціативу, творчі здібності;
- 6) дотримуватися законів України, статуту та Етичного Кодексу ІПК ДСЗУ, інших нормативно-правових актів.

2. Здобувачі вищої освіти, зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог законодавства, Статуту та правил внутрішнього розпорядку Інституту;
- 2) виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями;
- 3) виконувати вимоги освітньої програми та досягати визначених для відповідного рівня вищої освіти результатів навчання:
 - не пропускати заняття без поважної причини та не запізнюватися;
 - брати активну участь в освітньому процесі, вести конспекти лекцій, практичних занять, готувати теоретичний та практичний матеріал, виконувати передбачені курсом вправи, вирішувати задачі та тестові завдання;
 - здійснювати самостійну підготовку до занять згідно до затвердженого плану;
 - відпрацьовувати пропущені заняття (лекції, практичні, семінарські) у вигляді рефератів, презентацій, розрахунків згідно з темою заняття під час консультацій викладача за розкладом кафедри не пізніше завершення семестру;
 - складати згідно з графіком поточний модульний контроль (ІНДЗ, контрольна робота) з дисципліни;

4) дотримуватись академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилатись на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із Інституту.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Приб Г.А. Соціальна психіатрія і наркологія: Навчальний посібник. – К.: ІПК ДСЗУ, – 2016. – 255 с.
2. Врочинська Н.Ф., Булгакова О.М. Профілактика агресивної поведінки підлітків. // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 12. – С. 38- 41.
3. Приб Г.А. Медико-соціальна експертиза життєдіяльності у психічно хворих. Монографія. – Київ, 2012. – 380 с.
4. Виноградна О.В. Особливості сприймання молоддю епізодів насильства в художніх фільмах // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 5. – С. 50-54.
5. Греса Н. Психологічні особливості антиципаційної спроможності неповнолітніх правопорушників з різним ступенем усвідомлення провини. // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 4. – С. 77-80.
6. Гридковець Л.М. Родинний фактор у розвитку та подоланні наслідків сексуального насильства над дітьми. // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 11. – С. 57-63.
7. Карпенко В., Миколайчук М., Войтенко В., Мединська Ю. Сучасний стан психічного здоров'я студентської молоді: емоційна, міжособистісна та рольова сфери. // Практична психологія та соціальна робота. – 2012. – № 11. – С. 2-8.
8. Азарова Л.А. Психологія девіантного поведіння: учеб.-метод. комплекс / Л.А. Азарова, В.А. Сятковский. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2009. – 164 с.
9. Білецька В.В. Девіантна поведінка учнів: форми, прояви, попередження (методичні рекомендації практичним психологам, соціальним педагогам, вчителям загальноосвітніх навчальних закладів) / В.В. Білецька. – Миколаїв, 2011. – 40 с.
10. Максимова Н.Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / Н.Ю. Максимова. – К.: Либідь, 2011. – 520 с.
11. Менделевич В.Д. Психологія девіантного поведіння / В.Д. Менделевич. – М.: ИД «Городец», 2016. – 368 с.
12. Минин А. Актуальные проблемы девіантного поведіння несовершеннолетних и молодежи / А. Минин, О. Краев. – М.: Прометей, 2016. – 200 с.
13. Психологічні механізми адаптації девіантів до сучасного соціокультурного середовища: Монографія / за ред. Н.Ю. Максимової. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 254 с.
14. Усова Е.Б. Психологія девіантного поведіння: учеб.-метод. комплекс / Е.Б. Усова. – Минск: Изд-во МИУ, 2010. – 180 с.